

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 64126/13

Sayfı SARISÜLÜK ve diğerleri / Türkiye

Başkan

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 25 Mart 2014 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 10 Ekim 2013 tarihli başvuruyu göz önünde bulundurarak, yapılan müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Başvuranlar Sayfı Sarısülük ve Cem Sarısülük, Türk vatandaşları olup, sırasıyla 1963 ve 1979 doğumludurlar ve Ankara'da ikamet etmektedirler. Başvuranlar 14 Haziran 2013 tarihinde hayatını kaybeden Ethem Sarısülük'ün yakınlarıdır. Başvuranlar Mahkeme önünde, Ankara'da görev yapan Avukat K. Bayraktar tarafından temsil edilmektedirler.

2. Başvurunun kendine özgü koşulları, başvuranlarca ifade edildiği şekilde aşağıdaki gibi özetlenebilir.

3. Yüzlerce kişi 27 Mayıs 2013 tarihinde Gezi Parkı'na çadırlar kurarak söz konusu parkın bir kısmının ağaçsızlaştırılmasını ve İstanbul-Taksim Meydanına ticaret merkezi yapılmasını protesto etmek amacıyla barışçıl bir gösteri düzenlemiştir.

4. 30 Mayıs 2013 tarihinde sabah saat beşte başlayan polis müdahalesinin ardından çatışmalar yaşanmıştır. Bunu takip eden haftalarda, Türkiye'nin başlıca şehirlerinde çok sayıda Hükümet karşıtı gösteri düzenlenmiştir.

5. Başvuranların yakını 1 Haziran 2013 tarihinde Ankara'daki gösteriler sırasında başına isabet eden kurşunla vurulmuştur. Olayın ardından derhal soruşturma açılmıştır. Başvuranlar da şikâyetçi olmuşlardır.

6. Ethem Sarısülük 14 Haziran 2013 tarihinde hastanede hayatını kaybetmiştir. Ertesi gün düzenlenen otopsi raporunda, ölüm nedeni, ateşli silahla açılan kurşun yarasına bağlı kafatası kırılması ve kafa travması

olduğu belirtilmiştir. İnceleme yapmak üzere çok sayıda numune alınmış; çıkarılan kurşun da Cumhuriyet Savcısı tarafından mühürlenmiştir.

7. Olay sırasında kullanılan silah, kullanılmamış beş mermi ve silahın sahibi olan polisin kimliği 17 Haziran 2013 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne Cumhuriyet Savcılığına teslim edilmiştir.

8. Cumhuriyet Savcılığı 24 Haziran 2013 tarihinde, polisin, olay sırasında göstericilerden oluşan kalabalığının ortasında olduğunu; atılan tekmelerden ve taşlardan korunmaya çalıştığını belirterek, “*görev sırasında meşru müdafaa sınırını aşarak adam öldürme*” nedeniyle söz konusu polisin tutuklanmasını talep etmiş ve bu bağlamda suçun niteliğine, otopsi raporuna, olay yeri inceleme raporuna, balistik rapora, tanık ifadelerine, olay yeri görsel kayıtlarına ve düzenlenen bilirkişi raporuna atıfta bulunmuştur.

9. Duruşma hâkimi aynı gün, tutuklama talebini reddetmiş; ancak sanık polis hakkında adli kontrol kapsamında her Cuma günü karakolda imza atma zorunluluğu ve yurt dışına çıkış yasağı getirilmiştir.

10. Cumhuriyet Savcısı 12 Temmuz 2013 tarihinde Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi’ne iddianamesini sunmuştur. Davaya bakan 6. Ağır Ceza Mahkemesi, sanığın eyleminin görevini icra ettiği sırada meydana geldiğini tespit etmiş ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca, İçişleri Bakanlığı yetkililerinin gerekli iznini bekleyerek davanın durmasına karar vermiştir. Bu iznin daha sonra verildiği anlaşılmaktadır.

11. Bu arada, başvurular söz konusu yargılama sırasında sanığı sorgulamanın kendileri için mümkün olmamasına vurgu yaparak sanığın tutuklanması talebinin reddedilmesi kararına ve idari izin almak için kamu davasının durması kararına itiraz etmişlerdir. Ancak yapılan itirazlar reddedilmiştir.

12. 28 Ekim 2013 tarihli duruşma sırasında, davanın özellikle medyatik önem arz etmesi nedeniyle çatışmalar ve protestolar yaşanmıştır. Sanık,

duruşmaya peruk, takma bıyık, gözlük takarak katılmış ve yoğun güvenlik önlemleri alınmıştır. Ankara Ağır Ceza Mahkemesi, sanığın savunmasının, yeni görev yeri olan Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesinden duruşma salonuna bağlanarak dinlenmesine; başvuranlar ve avukatlarının da Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde video konferans yoluyla katılabileceklerine karar vermiştir. Başvuranların, özellikle sanığın kimliğini tespit etme hususunda yaşadıkları zorluklar nedeniyle konuyla ilgili yapmış oldukları itirazları 4 Kasım 2013 tarihinde Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

13. Duruşma 2 Aralık 2013 tarihinde, Ankara ve Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemeleri arasında simultane video konferans yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Başvuranlar, sanığın görüntüsünün yansıtılmasının, ilgilinin kimliğini doğru şekilde teşhis etmeye engel olduğunu belirterek bu durumdan şikayet etmişlerdir. Başvuranlar, söz konusu şahsın yine takma bıyık ve gözlük taktığını ve muhtemelen peruklu olduğunu iddia etmişlerdir. Sanık, olaylarla ilgili bazı hukuka aykırı durumlara açıkça cevap vermemiştir.

Öğleden sonra devam eden duruşmada , yargılamayı yapan Ankara Ağır Ceza Mahkemesi üye hakimleri davadan çekilme talebinde bulunmuşlardır. Hem davadan çekilme gerekçeleri hem de söz konusu karar dava dosyasında yer almamaktadır.

14. Başvuranlar ayrıca, Cumhuriyet Savcısının ve Ankara Ağır Ceza Mahkemesi üyesinin duruşma sırasında uyuklamalarından da şikayet etmişlerdir. Başvuranlar bu durumu Ağır Ceza Mahkemesi Başkanına ve Adalet Bakanlığına bildirmişlerdir. Yaşanan olay, medyada geniş yer bulmuştur.

15. Çekilme talebinin reddine dair karar, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmiştir. İlgili Mahkeme, 13 Aralık 2013 tarihinde söz konusu talebin geçersiz olduğunu saptamış ve yargılamanın aynı mahkemede devam edilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, çekilme

talebi reddedilince, dosyayı kanun yararına bozma yetkisini kullanması için Adalet Bakanlığı'na başvurmuştur.

ŞİKÂYETLER

16. Başvuranlar, Sözleşme'nin 10. ve 11. maddelerini ileri sürmekte ve olaylar sırasında "*baskıya karşı direnme hakkına*" uzun bir süre boyunca makamlar tarafından güç kullanılarak ve haksız olarak müdahale edilmesinden şikâyet etmektedirler.

17. Başvuranlar ayrıca, Sözleşme'nin 2, 3, 6, 8, 9 ve 14. maddelerini ileri sürerek, özellikle soruşturmayı yürüten makamların, bilirkişilerin ve mahkemelerin tarafsız olmaması sebebiyle, söz konusu soruşturmanın etkin olmadığını; yakınlarının ölümünün ardından makul bir süre olmadığını değerlendirdikleri üç hafta sonra sanığın kendisini hukuk önünde ifade edebildiğini; özel bilirkişi raporlarına dayanarak olaylarla ilgili görsel kayıtların, atışın kaza eseri meydana gelmediğini gösterdiğini; iddianamenin kasten adam öldürme suçlamasıyla sunulmasının herhangi bir idari izin gerektirmediğini ve son olarak, başvurabilecekleri mevcut hukuk yollarının açıkça etkin olmaması sebebiyle, mevcut davanın sonucunu beklemenin ve Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunmanın gerekli olmadığını iddia etmektedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

18. Başvuranlar, özellikle Sözleşme'nin 11. ve 2. maddeleri açısından, yetkili makamların gösterilere müdahalesinden, yakınlarının yaşam

hakkının ihlal edilmiş olmasından ve söz konusu yargılamaların etkin bir şekilde yürütülmediğinden şikâyet etmektedirler.

19. Mahkeme öncelikle, başvuruya konu edilen olayların, Haziran 2013 tarihinde meydana geldiğini ve sanık polis memuru aleyhinde yürütülen ceza davasının halen derdest olduğunu tespit etmektedir.

20. Sözleşme ile kurulan koruma mekanizması ulusal insan haklarını koruma sistemi bakımından ikincil nitelik taşıması büyük önem arz etmektedir. Mahkeme, Sözleşme gereğince Sözleşmeci Devletlerin yükümlülüklerine uyup uymadığını denetlemekle görevlidir. Mahkeme, ne Sözleşmeci Devletlerin yerine geçebilir, ne de yerine geçmelidir; zira bu devletler Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere ulusal seviyede riayet edilmesini ve bu hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlamakla yükümlüdürler. İç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı, bu koruma mekanizmasının isleyişinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Devletler, iç hukuk düzeninde durumu düzeltme imkânı bulmadan önce uluslararası bir kuruluş önünde eylemlerine ilişkin hesap vermek zorunda değildirler. Devlet aleyhine yöneltilen şikâyetler hususunda Mahkeme'nin denetim yetkisinden istifade etmek isteyen kişiler, ülkelerindeki hukuk sisteminin sunduğu hukuk yollarını daha önce kullanmakla yükümlüdürler (diğer birçok dava arasında bk., *Demopolous/Türkiye* (Kabul Edilebilirlik Hakkında Karar) [BD], No. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 ve 21819/04, § 69, AİHM–2010, *Akdıvar ve diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996, §§ 65-69, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-IV).

21. Somut olayda başvuranların yakınının ölümüne sebep olan olaylar 1 Haziran 2013 tarihinde meydana gelmiştir. Dolayısıyla makamların tepki göstermeleri için, bugüne kadar yaklaşık dokuz aylık bir süre geçmiştir. Polis memuruna karşı idari bir soruşturmanın açılmış olması gerekse bile – ki bu soruşturma yargılamanın uygun niteliğini etkileyebilmektedir – somut

olayda yürütülen soruşturma, olayların başından beri hiçbir şekilde durdurulmamıştır (bk. 5 – 11 arasındaki paragraflar).

22. Bazı durumlarda soruşturma süresinin, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü (*Nikolova ve Velitchkova / Bulgaristan*, No. 7888/03, § 59, 20 Aralık 2007) bakımından veya 13. maddesi açısından bir sorun teşkil edebileceği doğrudur. Bu sebeple, hem buraya kadar yargılamanın gidişatı hem de geçen zaman, soruşturmanın erken etkisizlik belirtileri gösterdiği sonucuna varmaya imkân vermemektedir.

23. Mahkeme ayrıca bu vesileyle, polis operasyonlarının, gücün keyfi ve kötüye kullanımına karşı uygun ve etkin bir güvenceler sistemi içerisinde, yeterli düzeyde ulusal hukukla çevrili olması gerektiğine ilişkin içtihadının altını çizmek ister. Bu yüzden Mahkeme'nin, sadece, etkin olarak güce başvuran Devlet görevlilerinin eylemlerini değil aynı zamanda görevlileri çevreleyen koşulların tümünü, özellikle bu konudaki hazırlıklarını ve eylemleri üzerinde sağladıkları denetimi dikkate alması gerekmektedir. (*Makaratzis/Yunanistan* [BD], No. 50385/99, §§ 58-59, AİHM 2004-XI). Özellikle kanun uygulayıcılarının, ölümcül silah kullanımının kesinlikle gerekli olup olmadığını değerlendirebilmek için, sadece ilgili yönetmelikleri takip ederek değil aynı zamanda temel değer olan insan hayatına riayetin önceliğini dikkate alarak eğitilmeleri gerekmektedir (bk. *Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], No. 23458/02, §§ 244-251 ve 310, AİHM 2011 (özetler) ve *Natchova ve diğerleri/Bulgaristan* Kararında yer alan atıflar [BD], No. 43577/98 et 43579/98, § 97, AİHM 2005-VII, ayrıca “öldürmek için ateş etmek” talimatını alan askeri görevlilerin eğitime ilişkin olarak Mahkeme tarafından ileri sürülen eleştiriler için bk. *McCann ve diğerleri / Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, §§ 211-214 Seri A No. 324, ayrıca bk., *mutatis mutandis*, *Finogenov ve diğerleri / Rusya*, No. 18299/03 ve 27311/03, §§ 217-282, AİHM 2011 (özetler) ve *Maiorano ve diğerleri / İtalya*, No. 28634/06, §§ 123-132, 15 Aralık 2009).

24. Mahkeme somut olayın kendine özgü koşullarında, bir şahsın ölümüyle sonuçlanan polis operasyonunun hazırlık ve denetim aşamalarını incelemenin, yetkililerin planlamasıyla, uygun emirlerin verilmesiyle ve denetim yapılmasıyla hayati tehlikeyi en aza indirmek için istenilen dikkati gösterip göstermediklerini, önlem, araç ve yöntemlerin seçiminde ihmalkâr davranıp davranmadıklarını değerlendirmek amacıyla önemli olduğunu hatırlatmaktadır (daha önce anılan *McCann ve diğerleri*, §§ 194 ve 201, *Andronicou ve Constantinou/Kıbrıs*, 9 Ekim 1997, § 181, *Derleme* 1997-VI, *Moussaïev ve diğerleri/Rusya*, No. 57941/00, 58699/00 ve 60403/00, §§ 153-155, 26 Temmuz 2007, ayrıca Mahkeme'nin yaklaşımı için bk. *Stanculescu ve Chitac/Romanya* (Kabul Edilebilirlik Hakkında Karar), No. 22555/09 ve 42204/09, §§ 28-33 ve 71-74, 3 Temmuz 2012, kararda başvurular, özellikle cinayet ve ayaklananların şiddet kullanılarak bastırılmasına ilişkin emirler vermek suçları sebebiyle mahkûm edilen yüksek askeri rütbeli şahıslardır).

25. Dolayısıyla, mevcut davanın koşullarında Mahkeme, başvuru ile ilgili incelemesini daha ileriye taşımayacaktır, zira AİHM önüne açıkça erken sunulmuştur. Son olarak, başvuruların Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruya ilişkin olarak iç hukuk yollarının tüketilmesi yükümlülüğünden muaf tutulmalarına imkân verecek herhangi bir unsurun hâlihazırda bulunmadığının da altını çizmek gerekmektedir (*Uzun/Türkiye* (Kabul Edilebilirlik Hakkında Karar), No. 10755/13, §§ 68-71, 30 Nisan 2013).

26. Bununla birlikte, şayet ulusal yargılamalar, içtihatlar anlamında yürütülme biçimleri ve süreleri açısından etkisiz bulundukları noktada, herhangi bir netice vermemişse, başvuruların öngörülen sürelerde Mahkeme'ye yeniden başvurmalarına izin verilmektedir (soruşturma konusu hakkında bazı şartlar için bk. Daha önce anılan *Nikolova ve Velitchkova*, § 59, *Yabansu ve diğerleri / Türkiye*, No. 43903/09, § 110, 12 Kasım 2013).

27. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasının gerektirdiği şekilde, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermek uygundur.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oybirliğiyle,

başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan